

РОЗПОДІЛ РАЙОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПРАВИЛОМ «РАНГ-РОЗМІР»

Проблема просторового розселення населення та нерівномірного розвитку міських поселень є однією з ключових тем у дослідженнях урбаністики та регіонального планування. У рамках адміністративно-територіальної реформи 17 липня 2020 року в Одеській області було ліквідовано 26 попередніх районів та утворено 7 нових укрупнених районів, а саме: Березівський, Білгород-Дністровський, Болградський, Ізмаїльський, Одеський, Подільський та Роздільнянський райони [1].

Райони були утворені таким чином, щоб районним центром було місто, тому у районі є як мінімум одне місто. Оскільки деякі райони мають лише по одному місту ми вважаємо доречним проводити аналіз з урахуванням населення смт, як міського. До того ж вагомим аргументом на користь такого рішення є те, що на момент проведення адміністративно-територіальної реформи таке населення вважалося міським. Це дозволить дати оцінку правильності утворення районів в Одеській області під час реформи з точки зору ідеального розподілу системи розселення міського населення за допомогою застосування правила «ранг-розмір».

Результати групування районів Одеської області за особливостями міського розселення та його відповідності правилу «ранг-розмір» наведені в таблиці 1. Як видно з таблиці райони були сформовані таким чином, що 3 з 7 районів мають систему міського розселення близьку до ідеальної. Один район має двоцентричну систему – це Болградський район, в якому міста Болград та Арциз мають майже однакову чисельність населення, 14,8 тис. осіб та 14,4 тис. осіб відповідно. Два райони мають систему розселення наближену до ідеальної – Білгород-Дністровський (4,4) та Ізмаїльський (3,7). І лише Одеський район є різко моноцентричним, зі значенням 17,4.

На основі даної інформації можна зробити висновок, що райони з яких складається інтегральна система розселення області були утворені з врахуванням закону «ранг-розмір», наскільки це можливо було зробити з наявними особливостями Одеської області, які склалися історично під дією багатьох факторів. Можна стверджувати, що з цієї точки зору в межах області райони були утворенні оптимально.

Таблиця 1

Розподіл районів Одеської області на групи за особливостями розселення та відповідності правилу «ранг-розмір»

Групи	Райони
1. Близька до розподілу Зіпфа	Подільський, Роздільнянський, Березівський
2. Двоцентрична	Болградський,
3. Моноцентрична, у тому числі:	
3.1. наближення до ідеальної: головне місто переважає над другим у 3-5 разів	Білгород-Дністровський, Ізмаїльський
3.2. моноцентрична: головне місто переважає друге у 5-9 разів	-
3.3. різко моно-центрична: головне місто переважає друге більш ніж у 10 разів	Одеський

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Державні містобудівні норми України ДБН Б.2.2-12:2019 передбачають групування міських населених пунктів на 5 груп: найзначніші (крупніші) — понад 800 тис. осіб; значніші (крупні) — від 500 тис. до 800 тис. осіб; великі — від 250 до 500 тис. осіб; середні — від 50

до 250 тис. осіб; малі — до 50 тис. осіб [3].

Характеристика населених пунктів Одеської області виглядає наступним чином, налічується одне місто мільйонник, два середніх міста та 16 малих, причому 5 з них не подолали поріг населення в 10 тис. осіб, але при цьому зберігають статус міста. У той же час є два смт з населенням понад 10 тис.

Потрібно зазначити наступне, лише в двох районах частка міського населення переважає сільське в Одеському та в Ізмайльському, в усіх інших сільське населення переважає міське. Показник урбанізації, тобто частка міського населення Одеської області в цілому знаходиться на рівні 67,3%, але розподіл міського населення за районами не рівномірний, урбанізація Одеського району складає 85,9%, Ізмайльського 58,0%, всіх інших районів у межах від 27,9% у Березівському до 43,8% у Подільському районі. Середній показник урбанізації області на рівні 67,3% досягаються за рахунок великої питомої ваги Одеського району при високому рівні урбанізації, фактично 8,5 з 10 людей проживають у містах. Такий високий показник обумовлений містом Одеса, населення якого складає 63,9% від міського населення, та 43,0% від усього населення області. Що дає змогу говорити про значні диспропорції розселення міського населення у регіоні та значні резерви зростання урбанізації у районах області.

Дослідження урбанізаційної системи Одеської області за допомогою методу «ранг-розмір» показало, що система розселення регіону є різко моноцентричною, з домінуванням міста Одеса. Аналіз нових укрупнених районів області, які були утворені під час адміністративно-територіальної реформи показав, що вони були створені з урахуванням принципу «ранг-розмір» настільки, наскільки це дозволяли історично сформовані особливості регіону. З цієї точки зору можна вважати, що райони області були утворені оптимально.

References:

1. Постанова Верховної Ради України № 807-IX від 18.10.2022р. Про утворення та ліквідацію районів. URL: <http://www.golos.com.ua/article/333466> (дата звернення: 10.10.2024)
2. Статистичний збірник Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 року. Державна служба статистики України. Київ. 2022. 82 с.
3. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова територій URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802 (дата звернення: 10.10.2024)